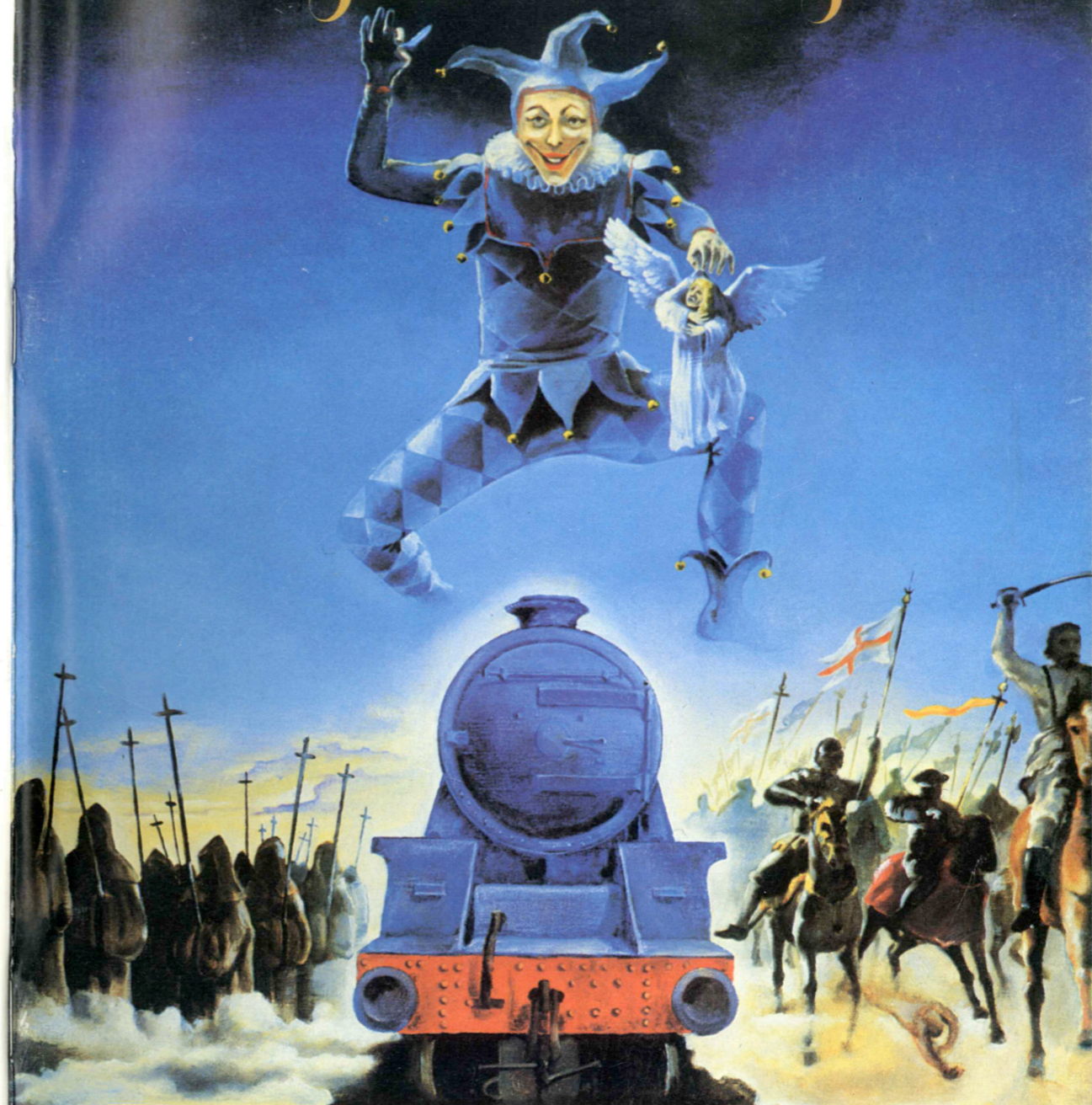

FRAMTEATRET

DET GÅR ALLTID ET KORSTOG

En himmelstormende musikkrevy

«Det går alltid et korstog»
Programredaksjon Terje Nordby
Red.sekr. Anita Aubert
Utforming, Jón Sveinbjörn Jónsson
Fotograf, Øyvind Skotland,
Omslag, Billy Johansson,
Illustrasjoner for øvrig hentet fra
The Encyclopedia of Illustration.
Baksidefoto: Albert Einstein

Sats og trykk, Team-trykk A/S, Oslo
1983.

© Tramteatret 1983.

Velkommen til en himmelstormende musikkrevy

Tramteatret har herved gleden av å ønske deg velkommen til kveldens forestilling — den femte musikkrevyen i teatrets historie.

Vi er stolte over betegnelsen musikkrevy. Vi har hatt behov for å markere at forestillingene vi frembringer hverken hører helt hjemme i kategorien «revy» eller i noen vanlig dramatisk genre, men likevel altså både har mye med musikk og mye med revy å gjøre.

Bortsett fra ideligen å ha noe på hjertet har vi som står på scenen stor glede av å spille teater. Ellers hadde vi sluttet forlengst. Takket være den gleden og dere — publikum — har vi fortsatt. Det er hyggelig at øyeblikkets kunst også er mulig i en videoalder.

«Himmel» er verdensrommet slik det umiddelbart fortøner seg for det menneskelige øye, som en hvelving hvor stjernene synes å være festet. Dette umiddelbare inntrykket ble i eldre tider oppfattet som virkelighet. Himmel kommer av «ham» som betyr å dekke. Himmelen er således verdens tak. Himmelen setter tak og øvre grense og dermed orden på alt.

En gang oppdaget menneskene at denne himmelen ikke fantes, men de tror fremdeles ikke sine egne øyne.

Det måtte store himmelstormer til.

I tradisjonen av himmelstormer håper vi at kveldens forestilling kan være et lite pust. Og vi håper at du får en underholdende og hyggelig opplevelse.

Lykke til.

Det går alltid et korstog — innholdsfortegnelse med fotnotekommentarer

*F*ØRSTE AKT:

1. *I BEGYNNELSEN.* Åpningstablå. På fem minutter gjør vi effektivt rede for 20-30 milliarder års historie. Av de skapelsesteorier du kan lese om et annet sted i programmet har vi valgt oss ut den vi for tida anser som den mest sannsynlige.

I tillegg er det også uten tvil den mest utrolige historie noen noengang har fortalt noen.

2. *NILEN.* Sang. De store flodene i verden er kulturens morsmelk. Rundt Nilen, Euftrat, Tigris og store elver i China og India ble de første ordnede samfunn til.

3. *NORDLYS.* Sang. «Ho er så gamal at ho kjem snart i verljøset» lyder et gammelt ordtak. På vestlandet har den tro levd helt opp til vårt århundre at Nordlyset er gamle tausekjerringer som danser og vifter med hvite votter.

4. *TORDENVÆR.* Sang. Om sorg og ett av de grunnleggende spørsmål: Hvorfor er alt slik det er?

5. *HOYT OPPI HIMLEN.* Mennesket er det dyret som har evne til å lyve. Dette er først og fremst en flott egen-skap, i tillegg brødfør den alle oss som tusler rundt og lever av å lage kunst. Religionene og mytologiene inneholder mange dype menneskelige sannheter, holder folkeslag sammen og hører til noen av de flotteste diktverk som er skapt.

6. *FØDSEL, KONFIRMASJON, BRYLLUP.* Viktige markeringer i et menneskeliv.

7. *GUDEN TIL MOSES.* Gjennom opplevelser før innvandringen i Kanaan ble troen på Jahve den samlende ideologi for de hebreerstammer som sammen prøvde å vinne fotfeste i det nye land og skape en ny nasjon. Spillet om gledesfesten og steintavlene er en variasjon over et tema fra annen mosebok. Herunder inngår også sangene *DANSEN RUNDT GULLKALVEN* og *EN ENESTE GUD.*

8. *RABBI JESUS OG MIRAKLENE HANS.* En sammensatt spillebolk om merkelige fenomener, messiaser, ivrige opprørere, romersk undertrykkelse og

modig motstand rundt begynnelsen av vår tidsregning. Kildene til vår fremstilling er mange. De viktigste er romeren Tacitus, den kritiske kildeforskning (særlig rundt Nag Hammadi og dødehavsrull-funnene) og ikke minst det nye testamentet. Alle situasjonene er selvfølgelig påfunn. Herunder inngår sangene *SAKKEUS* og *KJÆRLIGHET FRA GUD*, den siste en salme skrevet av Peer Stenberg.

9. *PAULUS FRA TARSUS OG BUKKEN HANS*. Kildene til scenene om Paulus er også mange. Historien om bukken er absolutt helt grunnløs. Men hvis noen kommer frem til en mer plausibel forklaring på kristendommens opprinnelse så vær så god! Elementene sydebukk-offerlam-påskelam er ihvertfall reelle nok. Og den håpløse samtalen med araberer må vel også ha foregått på en eller annen måte i en eller annen form: De første misjonsfor-

søkene til Paulus foregikk i Arabia og var meget mislykkede. Herunder inngår sangen *VISJONMISJON*.

10. *DET SENSURERTE JULEEVANGELIET* er sensasjonelt funnet ved en arkeologisk utgravning i Kolstadgt. 17 i Oslo vinteren 1982/83. Hvordan det er kommet seg dit sier vi ikke.

11. *KIRKEMØTET PÅ NIKEA*. Det er populært å hevde at den hellige ånd ble vedtatt med knapt flertall på kirkemøtet i Nikea. Så enkelt er det ikke, det er tvertimot uhyre komplisert. Trosbekjennelsen er — som kristendommen — et sammensurium fullt av kompromisser og med innslag fra mange kulturmiljøer. Men både på veien til trosbekjennelsen og videre fremover brennemerket man gjerne sine motstandere til «Antikrists forløpere», forårsaket deres død og gjorde dødsfallene til Guds undre.

ANNEN AKT

12. *HYPATIA*. Sang. I antikken var Alexandria bokenes hovedstad på vår planet. Her foregikk en fri og variert forskning. Her lå spiren til en moderne verden. Den siste forskeren som arbeidet i biblioteket var en matematiker, astronom og fysiker som ledet den nyplatoniske filosofiskolen. Fordi hun var forsker, kvinne, etter ryktene vakker og venn av den romerske guvernøren ble hun av de kristne ansett for å være hedning og utsatte seg derfor for stor personlig fare ved å fortsette å arbeide. Fortsatte gjorde hun helt til hun en dag i 415 på vei til biblioteket ble overfalt av erkebiskop Kyrillos sognebarn, de rev av henne klærne og bevæpnet med skarpe skjell rev de kjøttet av knoklene hennes. Det som var igjen av henne ble brent, verkene hennes utsløttet og navnet glemt. Dette kan stå som fullstendigjørelsen og ødeleggelsen av den antikke sivilisasjon. Nå var det Gud som skulle regjere i verden. Erkebiskop Kyrillos ble forøvrig gjort til helgen.

13. *VANNPRØVEN*. Dette er navnet på en prøve som skulle bevise (eller ikke) om anklagede kvinne virkelig var heks. De bandt henne og kastet henne i vannet. Hvis hun fløt var hun skyldig, hvis hun sank var hun uskyldig. Så var det en beklagelig feiltakelse hvis hun druknet, hvilket dessverre skjedde temmelig ofte. I et halvt årtusen — fra det 13. og helt inn i det 18. århundret — brente kirken hekser. Det antas at over ni millioner kvinner ble torturert og brent. Et hederlig unntak er England — der ble de hengt. Så en skal ikke komme og si at kirken bare er brutal.

14. *SAGNET OM RABBI ABRAHAM FRA BACHARACH*. Det er bare Hitler (også forøvrig med velsignelse av kirken) som kommer opp mot nivået i den kristne kirkes grunnleggende og kompromissløse antisemitisme. En av årsakene skal være at jødene korsfestet Jesus, men det var det da vitterlig romerne som gjorde. Men noen tilsvarende forfølgelse av romere finner vi ikke i kirkehistorien. I 1349 ble det drept totusen jøder bare i Strasbourg, og eiendelene deres delt mellom de kristne. At dette folket ikke bare eksisterer idag — men endog til de grader har bevart sin egenart, kan virke som et historisk under vel så stort som miraklene Jesus ble beskyldt for å ha begått. Store deler av kirkelige og andre kristelige kretser har idag et nært forhold til staten Israel. Er det en prinsipiell støtte til massakre som er ute og går? Denne sangen er bygget på en legende gjenfortalt i mange hundre år og nedskrevet av Heinrich Heine.

15. *MARTIN LUTHER*. Jens Bjørneboe skriver at forskjellen mellom den katolske og den protestantiske kirke var at den protestantiske hadde langt mindre begavede talsmenn. Nå er det nok alt for dristig å påstå at Martin Luther var dum, til det fikk han utrettet for mye. Men det må dog sies at han på mange områder overforenklet virkeligheten med skjebnesvangre konsekvenser. Hans jødehat (se egen sitatsamling annetsteds i programmet) og forræderi mot bøndene, hans djevletro og kvinneforakt er alt sammen svært enkel litteratur. Hans polemiske skrifter er fulle av fargerik utskjelling, men når argumentene kommer inn til beinet blir det heller tynt. Luther oppfordret for eksempel folk til å vaske seg hjemme, rett og slett fordi det var mye djevler i sjøen.

16. *GALILEO GALILEI*. Situasjonen og personene er stjålet fra Brechts skuespill Galileo Galilei. Det hele endte med at den store vitenskapsmann på kne foran inkvisisjonsdomstolen — etter tortur eller trussel om tortur — avsvor sin tåpelige tro og lovet i fremtiden å «tro alt det som kirken lærer». Den giktbrudne søttiårgamle mannen måtte også love å angi andre kjettere.

Herunder sangen *LYSET SKAL KOMME*.

17. *HALLELUJA — NYE VEIER FOR KRISTNE!* Herunder sangene *D'ÆKKE SÅNN DET ER MENT* og *JESUS HANG PÅ KORSET*. Om å forsøke å tilpasse budskapet bedre og bedre til vår tid.

Herunder også forkynnelse ved den kristne arbeidertalere Johnny Svarverberget.

18. *VI TRENGER DEN KRISTNE MORAL*: Sang om forskjellige enkelt-skjebner og deres tilsynelatende uforklarlige innbyrdes sammenheng.

19. *DET GÅR ALLTID ET KORSTOG*. Sang. Et korstog er noe som oppstår når man blindt og halseløst tror man slåss for den ene rette sak slik at alle avvikere og fiender blir djevler eller symboler på ondskap. Slik produseres den ene angrepskrigen etter den andre. Slik oppstår kollektiv galskap som fascismen. Slik foregår i prinsippet mange slags former for religiøs og politisk virksomhet: Man har tenkt de tanker som er å tenke her i verden. Nå står det bare en ting igjen: Å gå løs på fienden.

MARIANNE KROGNES, regiassistent.

Korstog og mirakler

Alle som farer i korstog har sine hellige årsaker. Og mot hellige årsaker argumenterer selv hedninger forgjeves.

Det er en moderne myte blant opplyste mennesker at kristendommen i bunn og grunn er en god og vakker religion, som dessverre er blitt misbrukt av enkelte spesielt grusomme makthavere. Paulus var jo ikke så helt god — med alle sine kvinneforakteligheter, men Jesus derimot. Og hvis man kommer trekkende med hekseprosesser og kirkens forfølgelse av kjettere, hedninger og jøder og alt dette så sier man: Jamen alt kan bli misbrukt. Det er mye godt i kristendommen også.

Så prøver vi med vitenskapelige argumenter. Er det noen spesiell grunn til at vi skal tro på en spesiell avart av en vestsemittisk bevegelse som brøt med jødedommen for to tusen år siden og som inneholder metafysiske påstander som var tvilsomme allerede dengang. Er det noen spesiell grunn til at vi bør klamre oss fast til en religion som har stoppet utviklingen av den menneskelige sivilisasjon med ett tusen år? Jamen det var den gang sier man da, også føyer man til: Du er nok ikke helt sikker du heller. Og: Det er mer mellom himmel og jord. Og: Igrunnen kan den tilpasses vitenskapen, bare den ikke tas så bokstavelig. Det er mange radikale prester som forteller vitser.

Og så er vi kanskje midt oppi en historie om en romantisk pater i en italiensk fjellandsby som ikke bare er hjelpsom og har en mengde menneskelige trekk, men som drikker masse vin og står på de fattiges side.

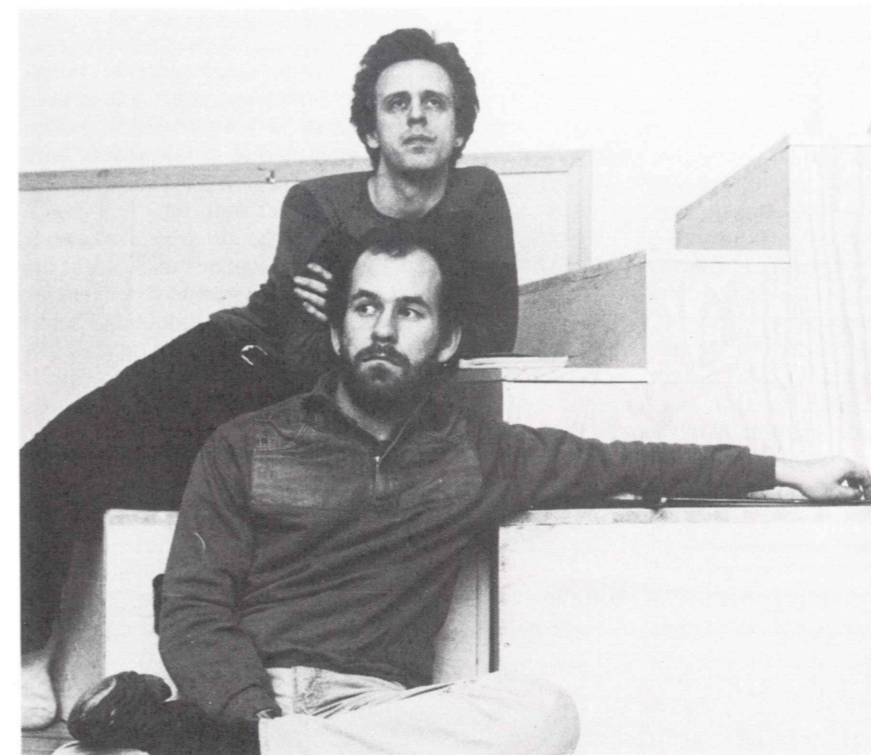
Ovenstående utgjør den radikale avart av kristendommens tabu. I Norge er det blitt moderne å være mot prester, men for kvinnelige prester. De

mer tradisjonelle tabuer kjenner vi godt. Til og med den bolde Øverland må åpne sitt berømte foredrag med at han i bunn og grunn har respekt for mer ortodokst troende. Til og med marxist-leninisten Steigan åpner en artikkel om religion med å «vise respekt for de kristne som gjør en innsats i klassekampen».

Har noen noengang hørt en morgemandakt i radio (en av de tre) som åpner slik: «Før vi begynner dagens prediken vil jeg gjerne gjøre oppmerksom på at jeg har stor respekt for alle sannhetssøkende fritenkere, uten dem ville vi fremdeles levd i middelalderen, og jeg håper at ingen av dem nå kommer til å føle seg støtt over vår lille oppbyggelige stund. Vi leser fra Matteus.....»

Kristendom blir bare snakket om av de kristne og knapt nok av dem. Dette tabuet er en viktig mekanisme for å få en del av kulturutviklingen til å stå stille.

Alle som arbeider for fremskritt på ett eller annet nivå; enten det nå dreier seg om sosial endring, vitenskapens fremme eller den gode kunsts utbredelse, vet at man ofte støter på et lokk av ugjennomtrengelighet. Hvis man påstår at man har sett engelen Gabriel på Grorud får man straks oppslag i pressen og en liten menighet som på kommando er villige til å bykse rett på sjøen. Men hvis man kommer med en sannhet og kan bevise den med tre grunner er det atskillig verre. Dette lokket som forhindrer fornuften å trenge inn er den kirke- og statsautoriserte kjedelige norske fordomsfulle kristendom. Barnetroen, skyldfølelsen, skammen, gravalvoret, korsdyrkelsen, troen på at allting blir sett av Gud og at det virkelige livet ikke er nå. Fornek-

telsen av den kritiske tenkning, fornektelse av fantasi og spørsmål om fenomenenes årsak. Fortielse og dødsdyrkelse og vedvarende kontroll med at ingen nye tanker får slippe inn. Fornektelsen av livet. Akseptering av dogmene som var med på å gjøre middelalderen mulig.

Over 800 000 nordmenn bekjenner seg åpent og bevisst til denne religionen idag. Resten av befolkningen med noen ganske få unntak aksepterer passivt eller aktivt en eller annen blass avart. I Norge i 1983 har vi tolvhundre statsautoriserte dårlige trollmenn. De tror fullt og fast på et sammensurium av legender fra forskjellige

middelhavsstrøk som ble samlet en gang for rundt 1900 år siden. De bekjenner det aktivt og med statsstøtte og monopol i ryggen. De greier ikke å gjøre ett eneste mirakel. Deres bibel-tolkning og historieforståelse ligger gjennomgående på et uhyggelig lavt nivå i forhold til hva man burde forvente av oppriktig nysgjerrige mennesker med universitetsutdannelse. De privatiserer menneskelige og sosiale problemer og i deres skyggelagte kjølvann og med deres halvveis velsig-nelse foregår det kvinneundertrykkelse, helvetesprekener, djevleutdrivelse og «helbredelse» av ulykkelige mennesker. De statsautoriserte trollmenn er våre åndelige ledere og vi gjør ingenting for å stoppe dem eller demme opp for dem fordi det er det

tabu å gjøre. Vi liker bedre å høre om katolske paterer som strømmer over av nestekjærlighet.

Å tro at man selv er støv og synd og dritt og ingenting verdt og at livet egentlig aldri kommer ordentlig igang er for det første svært problematisk rent menneskelig sett. Den krampaktige påvisningen av hvor gøy det er å være kristen henger vel sammen med dette. Men dessuten er det verdens mest effektive ideologi mot å gjøre opprør. Og nå tenker jeg ikke bare på sosiale opprør, men også den enkeltes hevdelse av sin egenart og kritiske holdning til verden. Et menneske som tenker fritt og har et godt forhold til seksuallivet og fantasien og medmenneskene kunne begynne å bli kravstore med hensyn til omverdenen også.

At kirken har stått for mye ille i historiens løp vet mange — skjønt neppe hvor systematisk ille det har vært. Men det var jo før heter det, og før var det barbariske tider. Dette er det skjæreste visvas. Deler av den antikke sivilisasjon var kommet langt da kristendommen satte en effektiv stopper. Allerede 2000 år før Kristus bekjempet man heksetro i det gamle Egypt og kalte den foreldet og menneskefiendtlig. Men kirken greide å brenne sannsynligvis over ni millioner «hekser» — de fleste kvinner. Det fins en stopp, en pause i vitenskapens utviklingshistorie.

Vår første tese er at middelalderen var unødvendig.

Vår andre tese er videre at middelalderen varer fremdeles — riktignok i mindre porsjoner og langt mer akseptable former enn tidligere.

Vår tredje og siste er at mot dette kjemper man ikke med argumenter, det går som nevnt innledningsvis ikke, men mot dette kjemper man med mirakler!

Opplevelsen av miraklet har man når man opplever at ting man trodde

ikke var mulig, likevel går an. Denne fundamentale oppdagelsen bryter fullstendig med middelaldersk herredømme. Teater kan være et effektivt mirakel hvis det er godt nok. Kjærlighet er et utmerket mirakel, tenk bare på deg selv. Humor er bitesmå mirakler spredd rundt omkring.

Enhver får ha sin tro i fred, heter det, og det er et vakkert mål. Slik er det dessverre ikke i Norge. Vi fritenkere får ikke være ifred i det hele tatt, vi blir rent ned av høymesser. Til og med jula (solfest) har de tatt fra oss og gitt et kunstig innhold. Men, men. Vi gir oss ikke så lett.

Som andre mennesker gjør en del kristne mye bra også. Driver humanitært arbeid, ofrer seg for dem som har det vondt og sprer optimisme for de fortvilede. Det er fint i en verden som vår, og det kan de fortsette med selv om de slutter å dyrke synd og død.

Vi i Tramateatret har fundert lenge over å gjøre noe om religion. Da vi kastet oss over arbeidet for fullt for nesten et år siden var det med en glupsk appetitt på å finne ut av de tabubelagte områdene og med et forsøksvis åpent sinn. Etter å ha studert atskillig så inngående vi har hatt forutsetning for og anledning til, har vi nærmest blitt sjokkert. Hvorfor har så mye av kirkens historie blitt fortidd? Hvorfor har man servert evangeliene som objektive øyenvitneskildringer? Hvorfor har «kristen» blitt synonymt med «nestekjærlig» når historien, nesten alt-overveiende tilsier det omvendte. Hvorfor har vi ikke lært at syndflodberetningen kommer fra Babylon? Hvorfor har ingen fortalt oss om Hypatia?

Jeg tror ikke det er bevisste løgner. De fleste moderne kristne er oppriktige mennesker. Men jeg tror at middelalderen fremdeles eksisterer. På enkelte

områder er ikke grundige undersøkelser eller selvstendig tenkning tilrådelig.

Livet er ikke bare lærebøker og kontrollerbare størrelser. Eksistensiell undring, følelsen av å være en del av kosmos, moralske spørsmål, dimensjoner vi ikke kan fatte, behovet for seremonier og ritualer — alt dette er aspekter ved tilværelsen som angår mennesket på en dypt alvorlig måte. Man må gjerne kalle det religiøse behov også —

jeg ville brukt andre ord. Men å overlate hele denne viktige sfære i livet til trangsynthet, helvetespredikanter, dårlige trollmenn og en menneskefiendtlig religion som har forårsaket så mye katastrofe istedenfor å se problemer og paradokser i øynene — er ikke bare dumt. Det er direkte farlig også.

Velkommen til forestillingen. Gå så ut og gjør mirakler.

Terje Nordby.

Faksimile fra «Det Nye», nr. 51, 1982.

Hjelp fra oven?

Julian (19), avdøde John Lennons sønn fra første ekteskap, var hardt ute å kjøre. Han hadde opparbeidet seg en ufattelig gjeld, han var fullstendig blakk og druknet sine bekymringer i mengder av alkohol. Hans berømte far ble redningen: Lenge hadde Yoko Ono hevdet at hun hadde kontakt med sin mann, men ingen ville tro henne — aller minst Julian selv. Ifølge Yoko, «bader derfor John Lennon henne om å invitere mannen over til seg i New York, og som sagt, så gjort. Og underet skjedde: Mens Yoko og Julian en dag spaserte i Central Park, fikk de plutselig øye på et kjegleliknende lys som flørret nattehimmelen. Hele New York var vitne til hendelsen, og dagen etter sto det skrevet i alle aviser at det hele hadde vært en meteor.

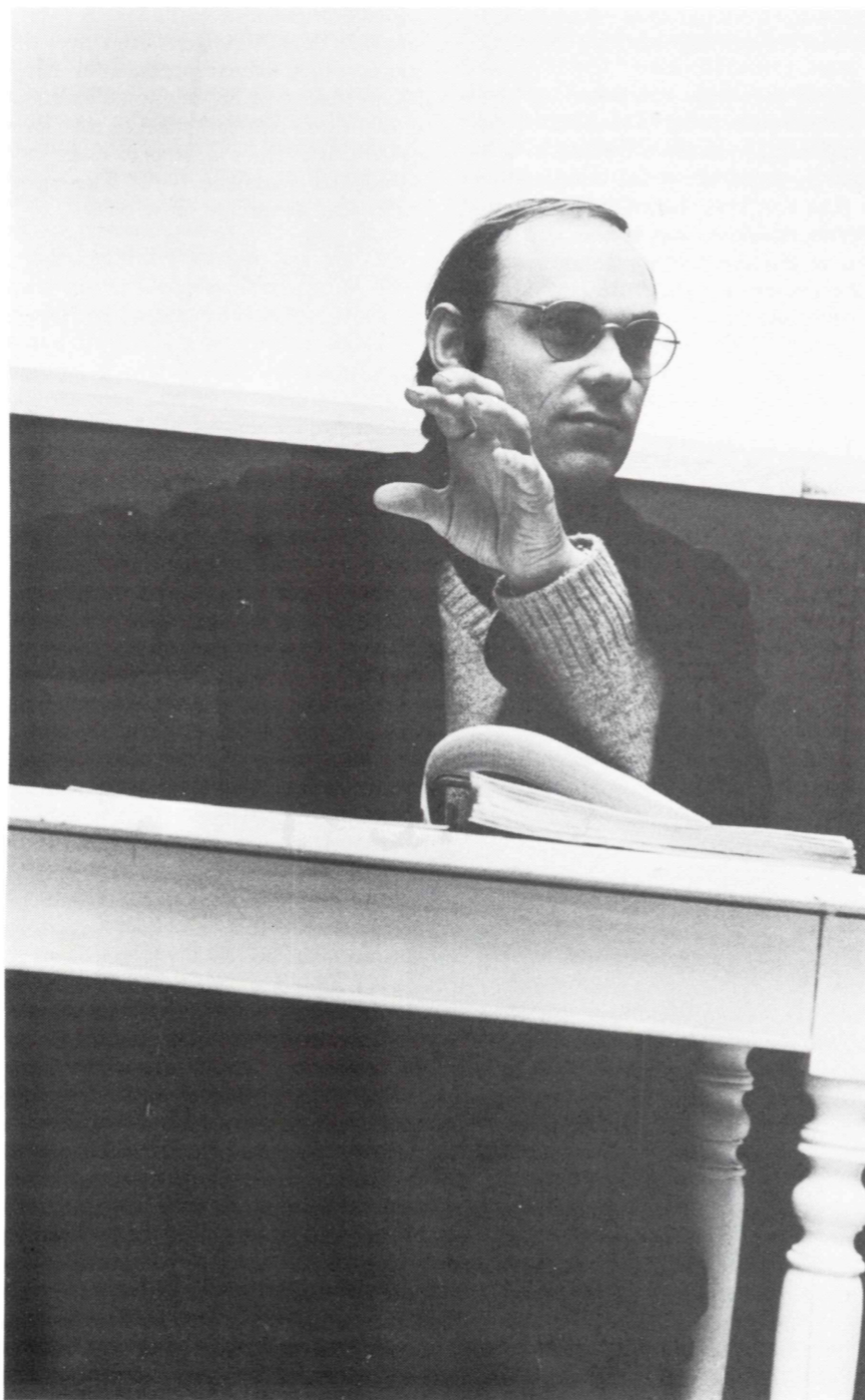
Men Yoko og Julian nektet å tro ekspertene. I deres øyne kunne ikke lyset være annet enn selveste John Lennons sjel, som på denne måten åpenbart seg for dem i håp om å redde mannen fra sitt edelgjørende liv. Og Julian er nå fullstendig overbevist om at faren vokter over ham, og ønsker å lede ham på rett vei gjennom livet.

Hvilket Julian også er i ferd med å klare. I dag lever han et nytt og bedre liv, og ofrer seg helt og holdent for sin musikk.

Det er mer mellom himmel og jord... (NPS)

Henni

og Next Ste Stallen i Halk vært frontfig Saturday C omgått en siste året fremfører, e godt og ærlig Lenge ett konserten, eret Dette lytte til Med se Kvittes Kz sang), To Daniel De

14

Dynamo-instruktør

Intervju med Sigve Bøe

Sigve Bøe ble født i 1948 i Stavanger, hvor han var barneskuespiller ved Rogaland barneteater. Etter endt utdannelse ved Statens Teaterskole i 1973 ble han ansatt på Nationaltheatret. I 1978 dro han til Tromsø og ble en verdifull kraft ved Hålogaland Teater. Er også kjent som sanger og har blant annet skrevet forestillingene «Våg og kjempe, våg å vinne» og «Folket synger i gatene». I Tramteatret har han instruert «Deep Sea Thriller» (1977), Fjernsynsserien «Hemmelighetene i B-by» (1982) og «Det går alltid et korstog» (1983). Han var også medinstruktør på: «Back to the '80s» (1979).

— Du har vært i teatret hele livet — jeg vet ikke om noen annen som kan tenke seg deg i et annet yrke. Står teatret grunnleggende sett for det samme for deg nå som det gjorde den gang du var barnestjerne i Stavanger?

På en måte ja. Selv om det den gang selvfølgelig var lek. Bjørn Endreson — som startet det — la opp arbeidet som om man drev med profesjonelt teater. Allerede den gang fikk jeg lære meg disiplin, timing, rytme, presisjon og dette og holde og drive en scene osv.

Fikk det inn med morsmelka. Men også unoter, selvfølgelig. Og gleden over teatret — begeistringen for det og forelskelsen i det — er på mange måter den samme.

— Hva har hatt betydning for deg som teatermann?

Det er vanskelig å svare på utfra bestemte forestillinger, men møtet med Brechts dramatik og teatersyn var et vendepunkt, som det heter. Jeg lette og leter vel fremdeles etter et teater som er mer enn bare til for sin egen skyld.

Teaterskolen ga fordypning, Nationaltheatret frigjorde ikke skaperkraften i den grad at jeg var tilfreds. Jeg søkte etter oppgaver utenom teatret og traff dere i Studentersamfunnet. Hålogaland Teater var frigjørende kunstnerisk, lærte meg analyse, men utvidet også perspektivet på hva det vil si å være ansvarlig for et teaters drift.

— Hva kreves det av en god instruktør?

Som skuespiller har jeg ofte hatt instruktøren i øyekroken, og har ofte sjøl hatt veldig vanskelig for å la være å komme med forslag. De beste instruktører er de som organiserer arbeidet slik at de klarer å frigjøre kollektive idéer — eller hvis man heller vil se det sånn — nyttiggjøre seg kollektivets innsikt. Forestillinger som gjennomstrømmes av en felles arbeidsprosess oppleves også ofte av publikum sterkere enn enkeltprestasjonens glansnummer. Men det demokratiske organiseringa er dessverre ingen garanti.

— Hvordan burde teatret være organisert?

15

Hva institusjonsteatrene angår, tror jeg på Ketil Bang Hansen tanke om oppdeling i små ensembler med tidsavgrenset ansvar for hver sin scene. Teatret er frigjøring av hjertebank og entusiasme, innsikt og erfaring. Slipp kreftene løs, gi folk tro på seg sjøl — da blir de alltid best. Men å ha som mål i livet å heve lønn på et teater er hensiktsløs. Jeg har tro på regionteatrene, men de er skjøre. Det trengs stadig nye folk med talent, entusiasme og ansvarsvilje, pluss endel folk med erfaring. Det er ikke så lett å få folk til å flytte på seg lenger. Som kjent er vi inne i en fastlåst ensemble-situasjon i Oslo. Det kan snart føre til stagnasjon. Noe må gjøres. Og hvor blir det av de nye frie gruppene, rekruttert fra institusjonene? Kanskje et utvidet samarbeid med de eksisterende frie gruppene har framtida for seg i Norge også.

— **Du har — jeg tror mer enn det som er vanlig for folk av din teatergenerasjon — holdt på den klart politiske dimensjonen ved teatret. Jeg tenker for eksempel på «Folket synger i gatene»?**

Teatret er og skal være et brett spekter og bestå av alle mulige former, og underholde, overraske og vekke til ettertanke. Også politisk. Mange oppsetninger kan ofte bli perspektivløse når den politiske dimensjonen ikke blir tatt vare på. Man bør ha noe på hjertet. Ikke bare sette opp stykket for å sette det opp. Likegyldig teater er og blir likegyldig. Fleste mennesker går på teater for å få sine egne meninger bekreftet, det er ikke teatrets primære oppgave. Det er vanskelig å finne ut hva man egentlig mener. Det krever arbeid. Det er vår jobb. Vi er betalt for å drive intellektuelt arbeid. Vi er samfunnets speil, men vi skal også knuse noe.

— **Du er som du selv har uttrykt det — kommet «hjem igjen» til Tramteatret — riktignok bare for ett år. Hva**

skjedde egentlig den gang Tramteatret ble dannet?

Dere har kalt meg Tramteatrets far? Jordmor er vel bedre — jeg var en slags fødselshjelper.

Dere kunne skrive og lage musikk, hadde spillelederen og entusiasmen jeg kjente fra Stavanger og dere hadde noe nytt — vilje til å si noe, kampglød. Først satte jeg bare opp «showet» deres, uten så mye tanke på hva jeg mente sjøl, men gjennom dere ble også jeg virkelig politisk engasjert. Det er tilfredsstillende å være med i hele prosessen igjen slik som i «Deep Sea Thriller». Å være regissør her er noe ganske annet enn å sette opp en vanlig forestilling. Jobben består i å rette inn stykket, velge hvilke scener som skal med, hvilke personer og motspil i scenene. Hva er viktig å få fram osv.

Alt dette er jo egentlig ikke regi-arbeid, men manuskriptarbeid og det er det som tar mest tid. Man da har man også et mer velfundert grunnlag å gå på «golv» med.

— **Og Tramteatret ble dannet i 1976, hvorfor ble ikke du med?**

Jeg ville også gjøre andre ting. Dessuten mente jeg at Tramteatret skulle stå på egne bein. Og også jobbe med andre instruktører enn meg, lære av manges erfaringer.

Nå møter jeg jo et Tramteater på et helt annet selvstendig nivå.

Jeg må si at dette «korstoget» er utrolig spennende, fortsatt er Tramteatret svært begrenset hva gjelder teknisk kapasitet og i antall ansatte i forhold til hva som trengs med en slik enorm satsing, egentlig er det jo umulig, men teatret er jo det umuliges kunst...

TRON ØGRIM:

Fins det pung-elefanter på andre planeter?

Denne forestillinga handler om FANTASI. Religiøse fantasier som skal undertrykke folk og gjøre dem lydige. Men også Tramteatrets fantasi! Den skjærer gjennom tåka, forteller skarpe sannheter, og gjør dessuten at vi og folka i gruppa har det moro.

Men vi, som ikke tror på den kristne religionen, er ikke vi mot fantasien, mot alt mystisk og ukjent som setter spiss på menneskelivet? Tvert imot! Folk vil ha fantasi. Det er bra! For nysgjerrigheten, fantasien, er det som gjør mennesket til menneske. Slik skiller vi henne fra en annen klump organisk materiale, f.eks. *en ost*.

Kom ikke og si at fantasier bare er en flukt fra sult og krig og vår skitne

samtid. For uten fantasiene kunne vi ikke tenke oss en verden som er *bedre*. Og *drømmene* om ei bedre jord er et våpen vi trenger, om vi noen gang skal *få til noe sånt*.

Årets modell flygende tallerken, 1955

Jeg har alltid elska fantasiene. Jo vil-lere, jo bedre! Men de moderne kom-merse mystikerne, de duger ikke. Som von Däniken med sine forfedre fra rommet. Eller Uri Geller som bøyer skjeier med tankene. Eller skumle nor-ske prestemenn, som driver demoner ut av redde ungjenter.

En grunn er at jeg var gjennom alt det er for lenge siden: I 50-åra. Den gangen landa det mange flygende tal-lerkener, og særlig i California, USA.

En fyr som hette Adamski dro ut i ørkenen og traff en romfarer i hvit kjortel. Romfareren sa (telepatisk, sjølsagt!) at Gud fins, alle må være snille, og romfolket skal snart skape ei bedre jord. Ut av andre tallerkener kom det små menn av metall. Eller fire meter høye uhyrer som var røde over hele kroppen og løp etter folk. En tallerken var tilmed styrt av intelligente bier fra planeten Mars! (Men hvor var romdamene? Hjemme og vaska opp?)

Det kom ut bøker om det! Og om romfarere i bibelen og i middelalderen, og romguder i Amerika, Kina, India. Mye var gørrkjædelig. Men Desmond Leslie skreiv sånn at von Däniken smaker som brus uten futt. Og gamle Charles Fort! Han spurte: Er kanskje vi mennesker kveget til noen? Det var nok jug. Men gøy!

Stormene raste, himmelen var svart

Men viktigere er at jeg fant noe som var mye mer fantastisk, ei uendelig skattekiste av det uventa. Det er vitenskapene: menneskenes, jordas og universets historie.

Bare tenk på at kontinentene en gang hang sammen. Så sprakk de fra hverandre og fløyt av gårde som isflak. Norge har hengt sammen med Grønland. Det fins rester av elver, som går gjennom Sovjet, Finland og Norge, og la igjen rullestein på Grønland! Middelhavet har vært knusktørt. En kjempedemning stengte mellom Spania og Nordafrika. På bånn lå flere hundre meter tjukke lag med tørka salt. Så sprakk demningen, og i flere hundreår rant en høy foss av saltvann inn fra Atlanterhavet. For en drøm: være der og se!

Eller katastrofer: hvor blei det av dinosaurerne? Noen vitenskapsfolk mener at en kjempemeteor slo ned for mindre enn 100 millioner år sida. Kanskje raste svære stormer, himmelen

var svart av støv i flere år. Trær og grønne planter visna. Store dyr døde ut. De eneste som overlevde var sånne musesmå kryp som de pattedyra vi stammer fra. De gjemte seg i høl i bakken og trengte lite mat. Seinere kom de fram i en verden tom for store dyr. Der utvikla de seg til elefant og hval, travhest og skuespiller. Dette er ikke sikkert, men kanskje var det sånn.

Vitenskapen forteller om et univers der alt kan forandres. Einstein gjorde rom og tid til noe som kan presses sammen eller strekkes som strikk. Nå lurar fysikerne på om hele universet kom fra en veldig eksplosjon for mellom 10 og 20 milliarder år sida. Først ei ildmørje av lys og stoff, kanskje med alt som fins nå samla i et bittelite punkt. Og hva vil skje i den fjerne framtida? Noen teorier hevder, at når de blir gamle nok vil partiklene i stoffet sjøl råtne som gammalt treverk. Protoner og elektroner vil oppløse seg og forvandles til andre former for stoff. Fra ei utenkelig forskjellig fortid, til ei like fantastisk fortid, sånn skildrer vitenskapen universet.

Dyra fra de fjerne stjernene

Vil vi drømme om fantastisk liv på fjerne planeter, så fins det mer spennende muligheter enn små menn av metall. Det er bare å studere den vel-dige fortellinga om livet på jorda.

Det er tankevekkende at liknende former for liv oppstår uavhengig av hverandre, gang på gang. Flercella liv har oppstått kanskje ti ganger. Dyr med fiskeform eller med vinger eller insekter som lever i kolonier, mange ganger.

Kjempeblekkspruten har en god hjerne, utvikla uavhengig av vår. Den har to, forbausende menneskelignende øyne.

Pungdyra i Australia/Søramerika og pattedyra i den gamle verden er

ikke nære slektninger. Men de har utvikla mange former som er forbløffende like. På forskjellige kontinenter fins maurslukere: tunge, seine dyr med kraftige klør og spiss snute. De likner hverandre, men er ikke i slekt! Det fins flygeekorn med pung og flygeekorn uten. I Australia fantes tilmed *pungulven*: et rovdyr som så ut som en ulv, men var nærmere i slekt med en kenguru!

Det fineste fantasidyret på jorda er *elefanten*. Men noe så rart kan vel ikke oppstå flere ganger, uavhengig av felles opphav? Vel. I Søramerika finns rester av et kjempesvært pungdyr, som noen trur hadde snabel. En pung-elfant!

Biologene kan si at jeg gjetter dristig. Men jeg trur, at hvis menneskene når stjernene, så vil de til slutt finne dyr med fiskeform, med vinger, dyr som likner maur, som likner maurslukere. Og en dag vil noen stirre på dem med to, merkelig menneskeliknende øyne. Og kanskje en gang en stjerne-elfant!

De kvalme om trange fantasiene

Spøkelseshistorier kan være okei. Den onde greven går igjen og plager folk. Uha! Men egentlig er det eneste nye at han er gjennomsliktig. Plaga folk gjorde han før også! I Amerika reiser predikantene i dollarglis. Så forteller Adamski om en fyr i et kromglinsende flygende liten tallerken som preiker som dem. Og Adamski hadde vært prest sjøl! Fantastisk? Nei. Og røde uhyrer var avisene i USA fulle av, sjøl uten besøk fra verdensrommet.

Og det er vel ikke noe fantastisk med de norske djevelutdriverne? Det er jo bare menn som vil herske over jenter, tvinge dem til å ligge under komfyren og føde barn. Menn som er redd sitt eget seksualliv. Som hevsn undertrykker de unge jenter og fråtser

hemmelig i sånne drømmer som sjøl den dyktigste ikke kan unngå. Kristne jenter har avslørt de seksuadsadistiske innslaga i disse ritualene. Det er ikke spennende. Det hele er bare sørgelig og sjukt som når gærne foreldre holder en uønska unge fanga i et skap i femten år og gir den mat gjennom et høl i veggen.

Saturns måner og dverg-elfanter

Nei, de virkelig storslätte, frie, ville fantasiene finner best næring i vitenskapene. Innskriftene fra Maya-ruiner i Guatemala, 2000 år gamle. Ingen kan lese dem ennå. Eller håpet om å finne rester etter mennesker i Norge — fra før istida! Fantasien hav, det er de mørke hava vi nå veit fins under iskorpa på flere av Jupiters og Saturns måner. Djupt i jordas hav er det vesener som lever av varme vulkanske kilder. Kan det fins noe liknende der ute?

Nå lærer vitenskapen å lese arveegenskapene som bokstaver i ei bok. Jeg drømmer om at den en dag kan lese arveegenskapene til fossiler og vekke dinosaurene. Eller, hvis det ikke går, kanskje lage gode kopier?

Hva skal jeg med telepati? Jeg har jo telefon! Bøye skjeier med tankene trenger jeg heller ikke, det klarer jeg med henda. Bøyde skjeier er forresten noe herk. For ikke å snakke om romvesener, som bare vil løpe etter damene! Von Däniken må ha fått triste erfaringer med utenlandske turister, den gangen han dreiv hotell i Sveits.

Men for en million år sida fantes det dverg-elfanter på Malta, som blei 90 cm høye... Jeg drømmer om en framtidverden der dine og mine barnebarn kan ha en sånn, i steden for hund eller hest. Sjølsagt en bedre verden enn vår, trygg for både barn og dverg-elfanter. Er ikke det en fin fantasi?

Hypatia

Tekst: Terje Nordby
Musikk: Arne Garvang
og Anders Rogg.

I det store bibliotek i Alexandria så deilig langt fra pavene i Rom der arbeidet i firehundreogfemten en vidkjent og begavet astronom beundret høyt og elsket for sin skjønnhet drev hun vitenskapen fremad — smått om senn som leder av forstandens vei og skole ble hun hatet av de kørka kristne menn

Hypatia, Hypatia
Nå ærer vi Hypatia

I den store havnebyen Alexandria ved Middelhavets hvite lys og luft Der undret man på stjernenes betydning og studerte medisin med stor fornuft Der regnet man ut størrelsen på jorda i det største bibliotek på vår planet Man sto på spranget til en bedre verden med sannheten som sin autoritet

Hypatia, hypatia
Nå ærer vi Hypatia

Men kirke var det og i Alexandria hvor erkebiskop Kyrillos hadde makt Han sendte sine munkar ut med ordre og munkene de siklet av forakt Så skrapte de alt kjøttet av Hypatia så brant de restene av hennes kropp Og ødelagt ble verdensbiblioteket hver rull, hver læresetning brant de opp

Hypatia, Hypatia
Nå ærer vi Hypatia

Lyset skal komme

Tekst: Terje Nordby
Musikk: Arne Garvang
og Anders Rogg

Tanker ble kvalt av en religion kjettere drept av en inkvisisjon Åndelig mørke og blodige kår Gud styrte verden i ett tusen år

Refr. Lyset skal komme dagen skal gry en mann og en kikkert i Venezia by har avskaffet himlen og verden er ny Verden er ny

Det som om natten
var gjenferd og skrømt
ble til en fabel
som du hadde drømt
Det som var fiksstjerner
engler og hvelv
var ikke der
når du så etter selv

Refr.

Credo og lære
som alt bygges på
vil falme og eldes
og en gang forgå
Alt du er sikker på
alt det du vet
er bare en flik
av uendelighet

Refr.

Det æ'kke sånn det er ment

Tekst: Terje Nordby
Musikk: Arne Garvang
og Anders Rogg

At vår herre skapte himmel og jord
på nøyaktig en ukes tid
det kan forekomme litt banalt
hvis man leser sin bibel galt
Det at jorden kun er en planet
det er noe vi nå sikkert vet
Ja i det gamle testamentet er det mye rart å hente
men det skal ikke forstås konkret

for d'ække sånn det er ment
nei det skal ikke tas bokstavelig
Vi kan tolke så mye vi vil
for det har vi fått fornuften til
Gud vil gjerne at du tenker fritt
og skulle troen så bli svak
så husk at uansett hva du finner ut
er det egentlig Gud som står bak

22

At så mange uskyldige er drept
i den hellige Kristi navn
er så tragisk og bedrøvelig og trist
at man nesten kan bli ateist
Men da må man jo alltid tenke på
at den tiden var denslags comme il faut
ja det var en overhode
svært barbarisk periode
og slik er det jo ikke nå

og det va'kke sånn det var ment
Nei det sku ikke tas bokstavelig
for dem som sto med blod til knes
har det nok også vært en lei prosess
Men vi unnskylder ingenting
Det var mye som ikke var pent
Vi vil bare du alltid skal huske på
at det sikkert var hellig ment

Når man skammer seg over sin kropp
og blir hyklersk og blek og ond
og når bibelsitater blir brukt
slik at bittesmå barn får tukt
og når kvinner må holde sin munn
av en hellig alminnelig grunn
og når Kåre Kristiansen støtter Begin-alliansen
kan man kanskje tvile en stund

men det æ'kke sånn det er ment
Ingenting skal tas bokstavelig
Livet er bare et skinn
snart bærer det i himlen inn
Denne verden er en jammerdal
men da gir det trøst å tenke på
at man er litt bedre enn andre og
man har alltid no' å skyldte på

Skapelsesberetninger

EGYPT (besvergelsesformular)

Da Ra, solguden, åpnet sine øyne,
spredte han lys over Egypt og skilte
natt fra dag. Gudene kom ut av hans
munn og menneskeslekten fra hans
øyne. Alle ting ble til ved ham —
barna som skinner i lotusen og hvis
stråler får alt til å leve.

KINA (Lao Tse)

Det fins noe uklart formet, født før
himmelen og jorden. Taust og tomt,
det står alene og forandrer seg ikke,
går rundt og rundt og blir ikke trett.
Det er istand til å være verdens mor.
Jeg kjenner ikke dets navn og kaller
det derfor VEIEN. Jeg gir det et mid-
lertidig navn: DET STORE. Det er
stort, og beskrives videre som vikende.
Og når det viker beskrives det som
fjernt. Og når det er fjernt sies det at
det kommer tilbake.

INDIA (Vedabøker)

Alt var mørke, alt var skjult av mørke.
Vannet rådet. Livets kimfrø var tom-

het. Det Ene fødtes av begjæret, som
var åndens første spire. Hvem vet
hvorfra den første skapning fødtes?
For gudene er nemlig yngre enn den!
Han som i himmelen høyt våker over
den vet det. Eller vet det ikke.

INDIA (Buddha)

Det finnes ingen første årsak. Alt uten
unntakelse er forgiengelig. Et menne-
ske har ikke noe permanent jeg — for-
holdet mellom selvet og omverdenen
er flytende. Alt er under forandring —
streben etter det permanente er av det
onde. Man skal ha innsikt og leve i
samforståelse med sin innsikt.....

KINA (Tao)

For at jorden skulle bli til måtte noe
annet være til: Nemlig egenskapen å
eksistere. Men hvis det å eksistere
skulle komme av noe måtte det være
noe man kunne si «dette eksisterer ik-
ke» om. All ting i verden kommer av
det værende av det ikke-værende.

23

BABYLON (eldre)

Alle tings opphav kommer av APSU, som var mannlig og god, og TIAMAT, som var kvinnelig og ond. Apsu er havet og alle planters far, mens Tiamat er gjørmens og alle uhyrers mor. Ut av de to prinsippers forening oppsto himmelguden og jordgudinnen, og de hadde tre sønner som ble de øverste blant de egentlige guder. ANU hersket over himmelen, EA over havet og ENLIL over jorden. EA (havguden) skapte mennesket av leire. ENLIL hadde oppsynet og tukten med menneskene. De tre gudene skapte også sol, måne og planeter.

BABYLON (yngre)

Marduk spente et dekke av siv over vannene, fremstilte jord, bredte den ut over dekket. Forat gudene skulle få bo i velbehagelige boliger skapte han mennesker. Aruru skapte sammen med ham menneskeseden. Videns dyr og markens levende vesener skapte han. Eufrat og Tigris skapte han og ledet dem til deres plass, deres navn nevnte han nådig. Kornet, gresset, sivet og krattet skapte han, markens grønt skapte han, åkerland, enger og sumpland. Villkua og dens unge, kalven, søyen og dens unge, hjordens lam, haver og skoger, geitebukken og gasellen skapte han. Alt dette gjorde gudene for at de selv skulle få hvile.

GREKENLAND (Heslod)

Først var det kaos — en uendelig avgrunn, voldsom, mørk, øde og vill. Tilslutt fødtes to barn utav dette formløse ingenting: Natt og Erebus, som er den ufattelige dybde hvor døden bor. I hele universet var dette det eneste som fantes: Ellers var der svart, tomt, stille og endeløst. Så kom den sort-vingede natt og la et vind-født egg i Erebus sitt bryst. Årstidene rullet avgårde og frem sprang kjærligheten, den som var lengtet etter, skinnende med gullvinger. Kjærligheten ble født av mørke og død, og dermed begynte orden og død

å forbanne den blinde forvirring. Kjærligheten skapte lyset og lysets venn dagen. Så ble den vakre jord til. Og jorden selv skapte himmelen med stjernene, likeverdige med seg selv, for å verne seg på alle kanter og slik at gudene kunne få et hjem. Himmelen og jordens barn var monstre. Tre av dem hadde for eksempel 150 hoder hver. Disse monstrene, blant annet titanene, sloss med gudene og gudene vant. Så kunne menneskene bli skapt.

NORDEN (Edda)

Fra gammelt av var det ingenting, bare den grenseløse avgrunnen. Solen kjente ingen bolig, månen intet rike, stjernene hadde ingen steder å være. Avgrunnens nordre ende var NIVLHEIM, dødens kalde rike, og langt i sør var MUSPELHEIM, ildlandet. Fra Nivlheim rant tolv elver ned i avgrunnen, og fylte avgrunnen sakte med is. Fra Muspelheim kom voldsomme skyer og gjorde isen til tåke. Vanndråper kom ut av tåken og lagde frostpikene og YMIR, den første kjempe. Hans sønn var Odins far, hvis mor og hustru var frostpiker. Odin og hans to brødre drepte Ymir. Så lagde de havet av hans blod, jorda av hans kropp og himmelen av hans hode. Gnister fra Muspelheim ble sol, måne og stjerner. Mannen kom fra en ask, kvinnen av en alm (De to første: ASK og EMBLA). Et vidunderlig tre, YGGDRASIL, holdt universet oppe.

PALESTINA (Bibelen)

Gud skaper i begynnelsen himmelen og jorden, og på den første dag lyset, på den annen dag himmelhvelvingen, på den tredje dag skiller han vannet fra det tørre land og lar gress, urter og trær vokse frem av jorden, på den fjerde dag skaper han sol, måne og stjerner, på den femte vann dyr og fugler, på den sjette de andre dyr og tilsist menneske i sitt bilde. Han gir så mennesket herredømme over hele jorden og fastsetter hva menneske og dyr skal

ha til føde. Gud hviler på den syvende dag og helliger den. Han setter mennesket i Edens hage og tillater det å ete av alle trær uten kunnskapens tre. Da Adam, det første menneske, ikke finner noen medhjelp blant dyrene, tar Gud et ribben ut av ham og skaper kvinnen og innsetter ektestanden. Slangen får Eva til å friste Adam til å synde, og Gud gir dem kjortler og driver dem ut av paradiset.

INDIA (Mahapurana: Den store legenden.)

Enkelte tåpelige mennesker påstår at en skaper skapte verden. Læren om at verden ble skapt er dårlig fundert og bør forkastes. Hvis Gud skapte verden — hvor var han så før skapelsen? Hvordan kan Gud ha skapt verden uten noe råmateriale? Hvis du påstår at han lagde dette først og siden verden står vi overfor en stadig tilbakevendende.

Vær klar over at verden er uskapt som tiden selv er det, og verken har noen begynnelse eller slutt. Og det er basert på prinsippene.

MODERNE VITENSKAP (Carl Sagan)

For ti eller tyve milliarder år siden inntraff KJEMPESMELLETT — begivenheten som var begynnelsen til vårt univers. Hvorfor dette skjedde er det største av alle mysterier — at det skjedde er på det nærmeste sikkert. Alt stoff og all energi som nå fins i universet var konsentrert med en umåtelig høy tetthet. Det var et slags kosmisk egg. Konsentrasjonen og tettheten i urstoffet nådde kanskje et matematisk punkt uten dimensjoner overhodet. I den gigantiske kosmiske eksplosjonen begynte universet å utvide seg, og denne ekspansjonen har aldri sluttet. Ikke noe som vi kan få kjennskap til befant seg utenfor. Idag ser vi levningene av ildhavet fra kjempesmellet som radiostråling som kommer fra alle kanter av

himmelrommet og fanges opp av følsomme radioteleskoper. I det tidligere universet var rommet strålende opplyst. Etterhvert som tiden gikk fortsatte rommet å ekspandere, strålingen kjølnet, og rommet ble mørkt slik det er idag.

AUSTRALIA (Aranda-folket)

I begynnelsen hvilte alt i et vedvarende mørke. Natten undertrykte alt som en ugjennomtrengelig kraft.

GILBERT ISLANDS (Maianamyte)

Na Areat satt alene i rommet som en sky som svever i intetheten. Han sov ikke, for det fantes ikke søvn. Han suldet ikke, for det fantes ikke sult. Slik satt han svært lenge helt til en tanke slo ned i ham: «Jeg vil lage noe».

KINA (P'an Ku myten)

Først var det et stort kosmisk egg. Inne i egget var kaos. P'an Ku, den uutviklede, det hellige Embro, fløt i kaos. Og P'an Ku brøt ut av egget. Han var fire ganger større enn noe menneske er idag. Han hadde hammer og meisel i hendene, og formet vår verden.

KINA (Huai-nan Tsu)

Før himmel og jord hadde blitt til var alt uklart og uten noen bestemt form. Det som var klart og lyst fløt opp og ble himmel, mens det som var tungt og grumset fikk fast form og ble jord. Det var svært lett for det rene, fine materialet å samle seg, men ytterst vanskelig for det tunge, grumsete materiale å finne fast form. Derfor ble himmelen ferdig først og jorden fikk sin form senere. Da himmelen og jorden sluttet seg sammen i tomheten og alt var ubearbeidet enkelhet, da ble alle ting til uten å være skapt. Dette var den store Enhet. Alle ting skrev seg fra denne enheten, men alt ble annerledes.

JAPAN (Zen-buddhistisk haikudikt)

Jeg brukte en dag på å se inn i himmelen. Og himmelen var bare himmelen.

Stykkets historie, meget kort fortalt

Det går alltid et korstog» har sine røtter helt tilbake til en busstur på vei hjem fra Stavanger i juni 1977. Vår daværende medarbeider Bodil Maal holdt plutselig — sannsynligvis inspirert av de vakre omgivelsene i Sokndal — et så velformulert og dramatisk foredrag om Pytten i Guddal — kort fortalt en katolsk prest som nektet å la seg reformere men ble splitter pine gal og «tog te å dreba folk» istedet. Historien var fullstendig uten mål og mening og moral men så dramatisk og full av ville poenger at de få heldige som satt i bussen (de fleste tok dessverre toget) ble sittende og måpe.

Siden da har denne forestillingen hatt arbeidstittelen Pytten. Nå er ikke Bodil i Tramteatret lenger, heller ikke Pytten i forestillingen, men musikkrevy om religion ble det ihvertfall.

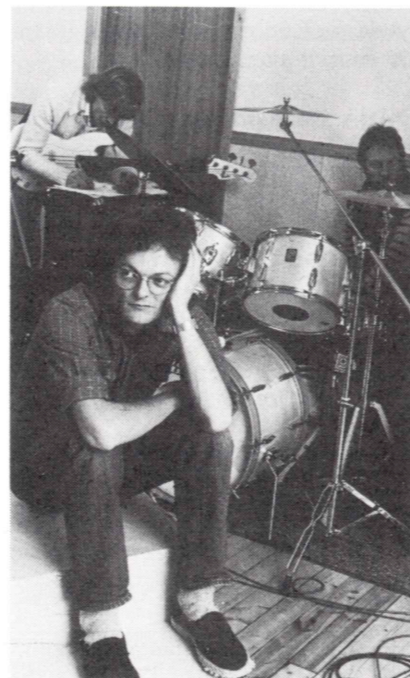
Vi kom for alvor igang rundt påske 1982, og kastet oss begjærlig over i kirkehistorie og aktuell religionsproblematikk. Alle har studert og diskutert og kommet med ideer. Av bøker som fikk spesielt stor betydning er utvilsomt Bibelen den viktigste. I tillegg til den kan nevnes:

Elaine Pagels: De gnostiske evangelier
Karlheinz Deschner: Og hanen galte annen gang

Johannes Lehmann: Rapport om Jesus
Erich Fromm: Fra undertrykkelse til opprør

Carl Sagan: Kosmos
Karin Lützen: Heksetro og heksejakt
Bornkamm: Paulus

26

Holm-Nielsen, Noack og Achen (red.):
Bibelens kulturhistorie.

Ellers har vi trålet over hundre bøker, studert kirkelige forordninger og lyttet til høymessen i radio.

Manuskriptet er skrevet i sin helhet to ganger, enkelte bolker opp til seks.

Prøvene begynte i månedsskiftet november/desember 1982. Premierer fant sted den 15. februar 1983 i Château Neuf.

Det går alltid et korstog — en himmelstormende musikkrevy

Bakgrunnsarbeid, idéopplegg og kritisk bearbeidelse: TRAMTEATRET.

Regi: SIGVE BØE

Sangtekster: TERJE NORDBY

Spillettekster: TERJE NORDBY,
SIGVE BØE

Musikk: ARNE GARVANG
(kapellmester) og ANDERS ROGG

Koreografi: ELIN OSJORD, SIGVE
BØE

Scenografi og kostymedesign: IDA
FREDERIKSEN

Masker: PÅR HJORT

Dekor: HARALD EGEDE-NISSEN

Rekvisitter: DAG BJUNE

Teknisk ansvarlig: PETTER STEEN

Inspisient: ASBJØRN HÅMO

Sufflør: MARGIT THON

Administrasjon: ANITA AUBERT

Regnskapsansvarlig: TORILL

AAKENES

Regiassistent inntil fruktsommeligheten tok overhånd en gang i

desember: MARIANNE KROGNES

Dessuten: Gunnar Bleness (rekvisittassistent), Nils Natvig (altnuligmann), Gro Bergsland, Gry Fors, Anne Britt Kilvik, Helle Ramstad, Katherina Lande, Bente Winther-Larsen, Anne Helene Gjelstad, Kathrine Tolo (alle i systua) og Jennifer Jorfald og Marie Therese Capello (maskemedarbeidere).

I tillegg takker vi Tron Øgrim, Haftor Viestad og Levi Fragell for inspirerende kåsering, Petter Lindbæk for kunstnerisk sekundering i avgjørende øyeblikk, alle nære teatervenner for råd og vink, og publikum som har overvært prøveforestillinger forat de ikke bare holdt ut men formulerte synspunkter vi lærte av i arbeidets gang.

Programredaksjon: Terje Nordby

Red.sekr. Anita Aubert

Programlayout: Jon Sveinbjørn

Jonsson

Fotograf: Øyvind Skotland

Plakat: Billy Johansson

Det fulle ansvaret for det ferdige produktet tilfaller i sin helhet TRAMTEATRET.

27

De på scenen

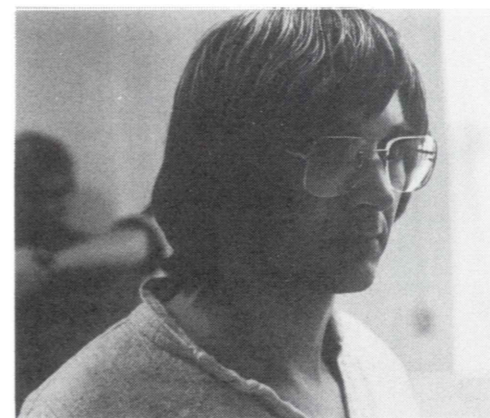
KINE HELLEBUST
spiller: Skilpadde, Diana, rampunge ved klagemuren, gammel syk mann, skravle-dame fra antikken, Pauli bukk, Maria (Jesu mor), kirkemøtedelegat Marius, heks og Alfs mor.

ANNE NYUTSTUMO
spiller: Apeunge, Nøkken, Gullkalven, Maria Magdalena, Sakkeus, fariseer, Miriam, heksens datter, og Alfs elskede.

LIV AAKVIK
spiller: Kanin, solgud, Sara, Maria Magdalenas mor, Sladredame fra antikken, Pauli mor, journalist fra det tyvende århundre, kirkemøtedelegat Theodotus og konfirmant.

28

MAGNE BRUTEIG
spiller: Tiger, Indra, Aron, Jesus, Jakob, Josef, kirkemøtedelegat Binarius, Galileo Galilei og prest.

PER KJEVE:
spiller: Ape, Javeh, Moses, Simon Zelot, fariseer, engelen Gabriel, romersk soldat, kirkemøtedelegat Walerius, Geistlig og kristen seminarleder.

TERJE NORDBY:
spiller: Kanin, Brahma, Judas, Pauli prest, hedensk araber, evangelisten Lukas, leder for kirkemøtet i Nikea, og konfirmant Thomas. Spiller gitar.

29

JOHN NYUTSTUMO:
spiller: Frosk, Indra (annen halvpart), Abraham, Feigemessias, Zelot, Paulus (Saul), kirkemøtedeltager Arius, kristen arbeidertaler og Alf. Spiller saksofoner og trompet.

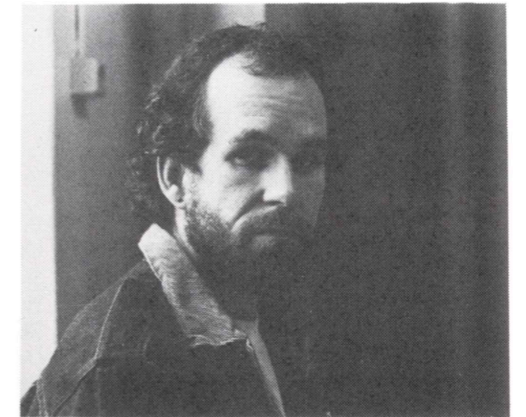

BILLY JOHANSSON:
spiller BASS.
spiller: Alfs far, disippel og Federzoni.

HELGE WINTHER-LARSEN:
spiller: Fugl, Tor, bestefar, Peter, fariseer, Stefanus, kirkemøtedeltager Athanasius og Martin Luther.

ANDERS ROGG:
spiller TANGENT-INSTRUMENTER.
spiller: Forteller, Moses, soldat og hedensk araberhustru.

ARNE GARVANG:
spiller GITAR.
spiller: Moses soldat, fariseer, disippel og leder for kirkemøtet i Nikea.

HENNING WESTENG:
spiller TROMMER.
spiller: Disippel og fotograf fra det tyvende århundret.

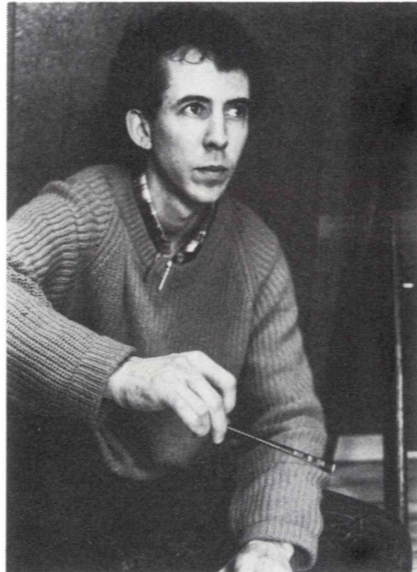
I tillegg synger alle masse sanger, deltar i en mengde opptog og sammenstimlinger, spiller molekyl og mobb, korer i bakgrunnen og står på så godt de bare kan.

Noen av våre medarbeidere

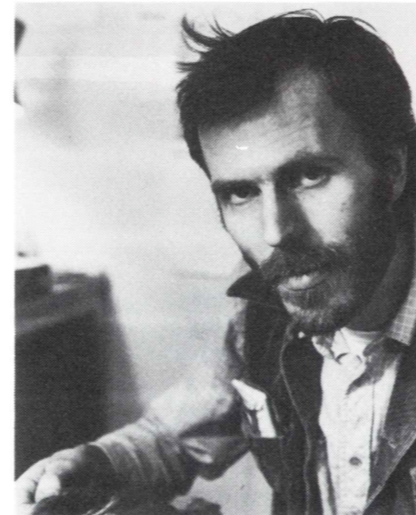
Tramteatret har aldri knyttet til seg så mange mennesker til noen produksjon som til denne. Det har vært en positiv erfaring å «åpne» teatret på denne måten. Her kommer en kort presentasjon av noen av de som har jobbet mest:

IDA M. FREDERIKSEN, SCENOGRAFI/KOSTYMEDESIGN
Utdannet fra Trøndelag Teater. Gikk samtidig på kunsthøgskole. Et studieår i Polen. Freelanceoppgaver for Hålogaland Teater, sist Sangeren fra Boukhara. Har også jobbet med teatergruppen Saltkompagniet, nå med Teater Beljash.

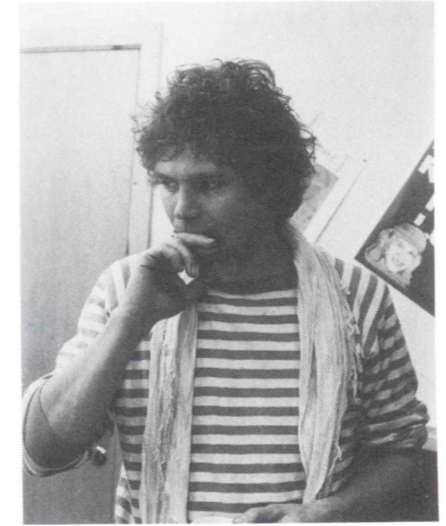
PÄR HJORT, MASKER
Utdannet ved Dramatiske Institutet i Stockholm. Er nå gjestelærer samme sted. Hovedsakelig jobbet med film og teater i Sverige. Også ved Det Norske Teater i Oslo.

ASBJØRN HÅMO, INSPISIENT
Inspisient. 5 år på Riksteatret som inspisient og musiker.

ELIN OSJORD, KOREOGRAFI
Utdannet ved Den Norske Operas Ballettskole. Flere koreografioppgaver ved bl.a. Nationaltheatret, Den Nationale Scene og Teaterskolen. Dessuten oppgaver for NRK både som danser og koreograf.

HARALD EGEDE-NISSEN, DEKOR
Kunstmaler i den romantisk-realistiske tradisjon. Arbeidet i teater og film med rekvisitter, dekor og scenografi de siste ti år. I Tramteatret med «Deep Sea Thriller» og «Det enkleste er pistol».

DAG BJUNE, REKVISITTER
Rekvisitør i NRK.

FAST STAB:

ANITA AUBERT, ADMINISTRATOR og TORILL AAKENES, REGNSKAPS ANSVARLIG.

PETTER STEEN, TEKNISK ANSVARLIG.

Det gale budskap — om evangeliene

Visste du at evangeliene så langt fra er øyenvitneskildringer til Jesu liv? De bygger på muntlige beretninger som hadde som formål forkynnelse — ikke historieskrivning. Stoffet er mangeartet og har gjennomgått endringer og er blitt gruppert og omgruppert før det er satt inn i den ramme som evangelistene utformet.

Det eldste skrevne evangelium er Markus-evangeliet. Det er sannsynligvis skrevet rundt år 70, da Jerusalem ble ødelagt, i Roma eller Syria. Hvem denne «Markus» var vet ingen. Biskop Papias (140 e. vår tidsregning) antyder at «Markus» hadde forbindelse med apostelen Peter, men etter det man vet idag er dette usannsynlig. Imidlertid har forbindelsen mellom «Markus» og Peter etterhvert blitt en mer og mer godkjent «sannhet».

Den nåværende slutt på Markus-evangeliet, kapittel 16, versene 9-20, som forteller om den oppstandnes oppstandelse og himmelfart, har ikke hørt med til det eldste evangelium og i flere av de eldste håndskrifter finnes det ikke.

Hva utgjør så ryggraden i Matteus-evangeliet? Jo: Markus-evangeliet! Matteus-evangeliet er plassert først i det nye testamentet fordi det i oldkirken ble regnet som det eldste evangelium — Matteus var jo tolleren og disiplen Matteus (noe vi fremdeles lærer på skolen). Språkføring, tidshvisninger og selve det grunnleggende faktum at evangeliet tydelig bygger på

Markus tilsier at det er et senere skriv. Et tegn på hvordan ryktene om Jesu egenskaper akkumulerte er også at Markus forteller om helbredelsen av en blind ved Jeriko, Matteus om to. Markus sier at Jesus vandret på sjøen — Matteus at også Peter gjorde det. Viktigere er imidlertid at evangeliet er skrevet i en tid hvor misjonsbefalingen og kirkeinstusjonaliseringen er etablerte fakta, sannsynligvis omkring år 80.

Bortsett fra at det tredje evangeliet — Lukas — er skrevet rundt år 90 og av samme forfatter som til «apostlenes gjerninger» — er det flere ting som tyder på at oldkirken hadde rett når den fremla at denne Lukas er identisk med Paulus reisefelle den greske lege Lukas. Dette evangeliet bygger på de to forrige. Lukas gjør imidlertid selv klart i forordet at han *ikke* har vært øyenvitne til begivenhetene på Jesu tid. Lukas var en kløktig evangelist, skrev på et velformet flytende gresk og løste flere klassiske teologiske problemer ved blant annet å forme ut det vi idag kaller juleevangeliet. Messias skulle nemlig bli født i Davids by Betlehem, og det ble han i og med dette evangeliet.

I Johannesevangeliet (skrevet rundt 100 eller noe senere) er fortellingen om Jesu tomme grav utvidet med hvordan han åpenbarte seg for Maria Magdalena og også disiplene. Her gjør også Jesu om vann til vin, lager mat til 5000 mennesker uten bruk av råvarer og vekker opp den døde Lazarus.

En liten sitatbukett

Overalt var det korstog, og overalt sankskjonerte den store syndsforlatelsen de gjensidige massemord. I Spania fikk en syndsforlatelse hvis en kjempet mot almohadene. I England ble de som gikk mot Johan uten land, ansett for korsfarere. I Preussen ble det proklamert korstog mot hedningene, og i Konstantinopel mot grekerne.

Vår kristendom er blitt veik og sentimental. Denne krigen (Første verdenskrig, vår anm.) heller jern i den tyske kristendommens blod..... I Jesu skole skal vi bli mennesker som skal brukes i kamp.

Teologen Dieterich.

Med tilfredsstillelse følger vi kampen mot bolsjevismens makt.
De katolske biskopene i Tyskland i 1942.

....at man setter fyr på deres synagoger eller skoler, og det som ikke vil brenne dekker man så omhyggelig med jord at hver smitt og smule for evig tid skal være skjult for menneskehetens øyne. Dette skal man gjøre til Herrens og vår kristenhets ære, så Gud kan se at vi er kristne..... At man også på samme måte river og tilintetgjør husene deres.....

Martin Luther, om jødene.

I hvert eneste fengsel sto krusifiks og pinebenk side om side..... nesten hele

36

Europa var i flere hundreår rødt av blod som geistlige myndigheter enten direkte hadde fått til å flyte, eller så hadde de i alle fall gitt blodsutgydelse sine sine full godkjennelse..... Tar vi alt dette med i betraktningen er det sikkert ingen overdrivelse å si at kirken har påført menneskene mer ufortjent lidelse enn noen annen religion som menneskene noengang har bekjent seg til.

William E.H. Lecky, om inkvisisjonen.

Som alltid i kristendommens blomstringstider arter hele livet seg friskt som våren også i middelalderen.

H. Weisweiler S.J.

Ennå inn i det 17. århundret, da kirken strengt dogmatisk bundne rettroenhet kulminerte, ble sannsynligvis nesten en million europeere, de fleste kvinner, ofre for hekseprosessene.

Karl-Heinz Deschner.

Evolusjonen har ordnet det slik at vi har glede av å forstå, og de som forstår, er de som mest sannsynlig kommer til å overleve.

Carl Sagan.

Vi ønsker ingen nysgjerrige disputaser etterat vi har fått Jesus Kristus, ingen undersøkelser etterat vi har mottatt evangeliet. Vi har vår tro og ønsker ingenting annet å tro på.

Biskop Tertullian.

Moral uten religion — Religion uten moral

Av Haftor Viestad, redaktør av HUMANIST

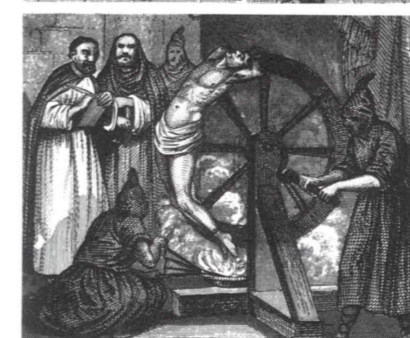
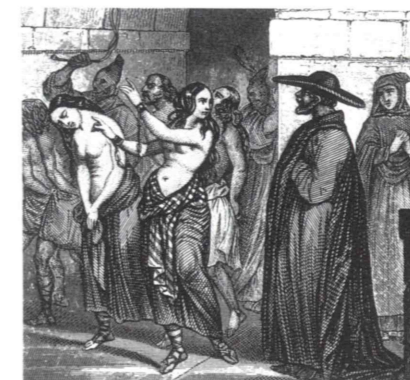
Noen påstår at moral ikke er mulig uten religion. Det har alltid vært en eller annen gud som har garantert moralen, hevder de. Dette er for det første ikke sant, historisk sett. Og selv om det hadde vært sant, ville det ikke vært noe bevis for at moral uten religion ikke er mulig allikevel.

Mennesket uten Hersker?

På det politiske plan kunne man tenke seg at folkene under en enevoldshersker sa: «Dersom vi avskaffer Herskeren vår, blir alt bare kaos. Da kan vi drepe hverandre og stjele og herje. For da er det jo ingen til å passe på oss og fastsette lover.»

Idag vet vi at det ikke nødvendigvis ville gå slik. Vi vet at om noen tenkte (og eventuelt handlet) sånn, så var det fordi de var så preget av de *bestående* forholdene at de ikke var istand til å tenke seg *alternativer*. De var kort og godt helt *fiksert* av de foreliggende herskerforholdene.

Idag vet vi at folk og nasjoner er utmerket istand til å styre og stelle seg selv uten noen overordnet Hersker og Utbytter. Men på det moralske og filosofiske området henger vi etter. Der tenker mange fortsatt omtrent som menneskene i eksemplet ovenfor: «Dersom vi forkaster kirken, kristendommen og Gud, så blir det bare kaos og meningsløshet». Den kristne forfatteren *Dostojevskij* uttrykte det i de berømte ordene: «Dersom Gud ikke eksis-

37

sterter, ville alt vært tillatt.» Selv halvradikaleren *Voltaire* er inne på lignende tanker: «Dersom Gud ikke fantes, måtte vi finne ham opp», lar han bemerke et sted. Av sammenhengen framgår det at bekymringen gjaldt hvem som ellers skulle holde de lavere klassene moralsk i sjakk.

Moral uten Gud

Mange århundrer før Jesus gikk med bleier, var det utviklet en selvstendig moralsk tradisjon der moralen ikke trengte å støtte seg til guder og frelsere. I Kina hevdet *Kung Fu-tse* (ca. 500 f.v.t.): «Gjør ikke mot andre hva du ikke vil at andre skal gjøre mot deg.» Og i Grekenland erklærte *Platon* (ca. 350 f.v.t.): «Så sant jeg er tilregnelig, skal jeg forholde meg til andre slik jeg forventer at andre skal forholde seg til meg.»

Selv om slike ansatser til en selvstendig moral ble druknet av det kristne terrorvelde under middelalderens «tusenårsrike», så har tenkning av denne type stadig kjempet seg fram også seinere. Da middelalderens religiøse monopol langsomt ble brutt ned, ble det i lengden også umulig å opprettholde kravet om at moralen måtte støtte seg til de tradisjonelle religionene.

En av vårt århundres fremste tenkere og vitenskapsmenn, *Albert Einstein*, har uttrykt det på følgende måte: «Et menneskes etiske atferd bør baseres på sympati, opplæring og sosiale forpliktelser. Noe religiøst grunnlag er ikke nødvendig. Mennesket ville sannelig vært i en sørgelig situasjon dersom det måtte holdes i tømme av frykt for straff og håp om belønning etter døden.»

Filosofi og moral

I tidsskriftet *HUMANIST* nr.7 som belyser spørsmålet om en selvstendig, ikke-religiøs etikk, hevder filosofiprofessor *Arnfinn Stigen* bl.a. følgende: «Å

påberope seg Guds påbud og vilje som grunnlag for moralen, gjør moralspørsmålene for lettvinde. Vi kommer likevel ikke unna spørsmålet: Kan Gud ville hva som helst? Blir en ting moralsk rett fordi Gud vil det: Er det ikke heller slik at Gud vil det fordi det er rett? Men i så fall finnes det en moralsk målestokk utenfor religionen, over Gud. Etter min mening er denne målestokken knyttet til hensynet til menneskets velferd. Vi må spørre: Hva er godt for mennesket? Det er et vanskelig spørsmål. Men vi kan ikke unngå det.»

Filosofiprofessor *Harald Ofstad* går i samme nummer av *HUMANIST* et skritt videre: «Uten en moraloppfatning kan vi ikke vite om den hvis bud vi skal følge er ond eller god. Også en djevel kan være allmektig og allvitende: Det trengs moralske begreper for å skille gudene fra djevlene. Og det er lett å gjøre feil. En djevel kan jo ha så mange av guddommens trekk. Han kan ha en plan med oss. Sette opp bud for oss. Straffe de som bryter mot hans plan med evig pine og de lydige med evig fryd. Alt dette kan han gjøre, men han er og blir en djevel. Skal vi være sikre på at vi har tatt godheten og ikke den rå makten til vår autoritet, må vi vite at vi følger et godt vesen. Det kan vi ikke ha noen mening om, om vi ikke har noen moral. Det er derfor ikke slik at humanisten gir avkall på et moralgrunnlag som den religiøse har. Tvert imot, humanisten prøver å skaffe moralen det grunnlag som den religiøse trenger for ikke å risikere å avsløres som djevletilbeder.» *Harald Ofstad* konkluderer med å slå fast: «Glem ikke at all virkelig ondskap begås med verdens beste samvittighet. Det gjelder fra *Calvin* til vår tids *Kissinger* og *Begin*.»

Religion uten moral?

Dermed er problematikken iferd med å snu: Vi startet med å spørre om moral er mulig uten religion. Det blir

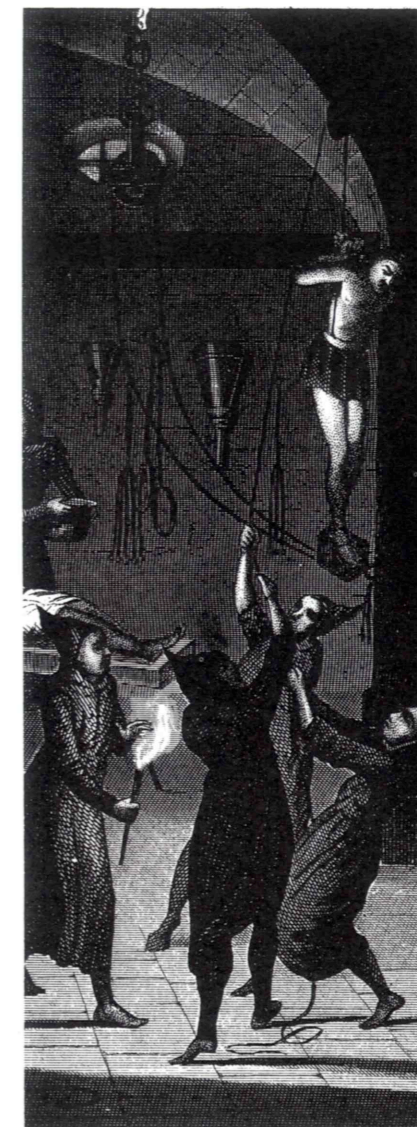
nå faktisk nærliggende å spørre om moralen kan trives med religion. Hvorfor det: Jo, fordi religionen gjerne fremsetter en rekke bombastiske regler og bud, som man har å holde seg til — og dermed basta. Gjerner også krydret med utpekerte trusler både for dette liv og for et antatt hinsidig.

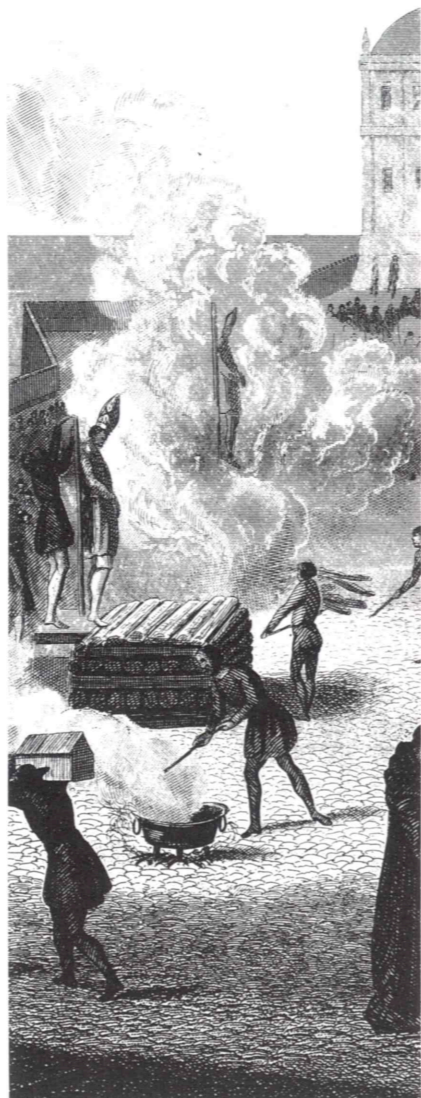
Filosofen *Kant* erklærte at bare de handlingene du gjør utfra din egen indre samvittighet og beslutning, og ikke ut fra ytre påbud eller tvang eller smart beregning, kan kalles moralske i egentlig forstand. I samme grad som vi handler under tvang, er vi som en ting: En stein som ruller nedover en fjellside er hinsides moralen, dens atferd er bestemt utfra naturlovenes og omstendighetenes tvang, ikke utfra vurdering og valg. En kunne også si at i samme grad som vår atferd blir bestemt av påbud og trusler (f.eks. fra en allmektig gud av den bibelske type), er vi redusert til noe i retning av et dyr under piskan, til en logrende hund. Og det bør ikke uten videre forveksles med moral.

Kristendom og moral

Når det gjelder den offisielle religion her til lands er det i tillegg sånn at selve «morallæren» inneholder mange elementer som det kan stilles alvorlige moralske spørsmål ved. Så som at *Israel* i Det gamle testamente har rett til å slakte ned alle folk som står i veien for det, med stort og smått, og med guden selv som hærfører. Ja, guden er ikke snau ellers heller, idet han f.eks. drukner omtrent alt som fins av mennesker og dyr (*Syndfloden*) når tingene ikke går helt som han hadde tenkt. Stort bedre blir det heller ikke i Det nye testamente, der bl.a. *Jesus* truer med å massakrere alle annerledes tenkende under det såkalte *Endetidsoppgjøret* (*Matt. 13:40* flg.).

I tillegg til slikt som dette kommer Det nye testamentes horrible syn på kvinner, barn og homofile, for nå bare

å nevne noe. At Kirken med sitt utgangspunkt har kunnet slå på den moralske stortromme og gråte offentlige krokodilletårer f.eks. i abortsaken, må vel på en slik bakgrunn kunne regnes til historiens «undere». Hvis det da ikke rett og slett skal karakteriseres moralsk, som *hykleri*.

Med dette ideologiske utgangspunkt er det neppe tilfeldig at middelalderen og kirkehistorien er blitt som den ble. Siden kristendommens gud kalles kjærlighetens gud, er det heller ikke så absurd som det kan virke, at bl.a. kirkefaderen *Augustin* kalte det en «*kjærlighetsgjerning*» å drepe kjettere. At *Luther* fortsatte i samme stil omlag tusen år seinere, bl.a. overfor de opprørske bondemassene i Tyskland, viser at den kristne middelalderen så langt fra var slutt med Reformasjonen. Så lenge den luthersk-kristne religion fortsatt er obligatorisk i kongeriket Norge, med tilhørende herligheter av skoler, barnehager og NRK, kan en faktisk spørre når den kristne middelalderen skal ta slutt her til lands. I mellomtiden vil kirkemakten antagelig i stadig større grad måtte regne med å få føling med folkets moralske indignasjon, bl.a. i form av dertil egnet uærbødig humor.

Tilflukt i tåka?

I denne sammenheng er det heller ingen brukbar løsning å stoppe på halvveien og lage kompromisser og smarte nytolkninger av det gamle, sånn som enkelte «liberale» teologer og «kristensosialister» osv. forsøker seg på. Slikt vil bare tåkelegge og holde de grunnleggende falske forholdene ved like. Som det heter i «Humanistisk Manifest» fra 1973: «Slike nytolkninger har lett for å holde liv i gamle fordommer og livsfjerne ideologier. De blir et tilholdssted for tåkefyrster og hindrer det frie bruk av intellektet. Det vi trenger er en radikal nyorientering.»

Jón S. Jónsson

Tramteatret

Pelle Parafins Bølgebånd og Automatspøkelsene

Pelle Parafins Bølgebånd er her igjen. De øver i Pelles kjeller, så mye de kan. Men de får ikke være i fred! - Audun Automat og Kolbjørn Kommune er ute etter kjelleren deres!

Tegninger av Rune Johan Andersson.

Hft. kr. 68,-

OKTOBER

Lysets stor-symfoni... Minim, Prelude og Harmony

Rank Strand

Rank Strand, verdens ledende i design og fremstilling av belysning for teater og underholdning presenterer en helt ny samstemt serie lyskastere. De bærer ikke bare preg av familielighet når det gjelder utseende, men enda viktigere også med hensyn til ytelse og mekanisk design. En «Minim», fem «Prelude» og seks «Harmony» er tilgjengelige - og alle utstyrt med Rank Strand halogen lamper.

Vennligst send meg mer informasjon om:
 Minim Prelude Harmony Samlebrosjyre

Navn: _____
Adresse: _____
Postnr./sted: _____
Send koppringen eller ring til:

Rank Strand
Mønstervei 28
1350 STABEKK
Tel. (02) 53 98 04

**Velkommen til den nye storsalen
med Tramteateret, musicals, teater,
konserter, møter m.m.**

**Vi minner om „Lille Frøn” vårt nye
mat og vinhus som åpner snart.
Ellers er kjeller'n, pizza'n og
bierstuben hver fredag og Lørdag
med allsidige innslag.**

**God forestilling
Hilsen A.S Chateau Neuf**

klipp ut

Spillerom

TEATERSENTRUMS TIDSSKRIFT FOR DANS OG TEATER

SPILLEROM er et forum for nye tanker og ideer om teater og dans.

Hittil er utkommet:

- Nr. 1: Om Det tredje teatret, Perleporten Teatergruppe, Teatro Potlach.
Nr. 2: Om dansk gruppeteater, Joseph Chaikin, polsk eksperimentelt teater.
Nr. 3: Om teaterpolitikk og politisk teater, Grenland Friteater, svensk gruppeteater, Peking-operaen m.m.
Nr. 4/5: Om skuespilleres håndverk ved Carsten Byhring, Sigve Bøe, Ella Hval, Liv Bernhoft Osa, Thea Stabell, Monna Tandberg, Torgeir Wethal, Per Aabel — Pirat teatret, Vindhåxor, enquete, debatt m.m.

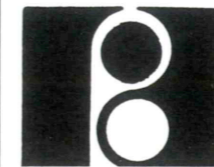
Abonner på Norges eneste teatertidsskrift! Kr. 60 for fire nummer.

Jeg vil abonnere på Spillerom. Send meg siste nummer og innbetalingsblankett.

Navn:

Adresse:

Send kupongen til TEATERSENTRUM, Kingos gt. 1, Oslo 4 eller ring (02) 37 06 81

roger arnhoff studio a.s

ST. OLAVS GATE 26, OSLO 1 · TELEFON 110635 · TELEX 16686 ROGER N
KASSETTAVD.: TELEFON 196844

- Produksjon av lydassetter
- Musikkstudio
- Lydsetting av film, videoprogrammer og diasprogram
- Produksjon av videoprogrammer

PROFESJONELL I LYD OG BILDE

UT AV STATSKIRKEN!

Nå får det være nok! Meld deg ut av Statskirken! Send skjemaet til prestekontoret i det menighetsområde du nå bor. (Adressen finnes i telefonkatalogen under «Kirken, Den norske»). Kopi av dåpsattest bør vedlegges hvis du er døpt i en annen menighet.

Til prestekontoret i menighet.
Jeg melder meg herved ut av Den norske kirke, og ber om å få utmeldingsattest snarest. Jeg ønsker ikke å møte frem personlig. Opplysningene i dette skjema er alt som kan kreves etter loven.

Navn

Adresse

Født..... Fødested

Døpt..... i kirke

Barn under 15 år som også skal utmeldes.....

.....

Dato..... Underskrift.....

Aksjon UT AV STATSKIRKEN
Postboks 5320 - Oslo 3
Send din støttetier til postgiro 2 27 00 64.

Amatorteater,
revy eller
karneval?

Dersom dere driver med disse aktivitetene
har vi et rikt utvalg i

TEATERSMINKE

fra Europas ledende innen bransjen.

Hvis du ringer (02) 20 82 26 A/S Frisor, står vi til tjeneste med veiledning
og råd.

YOUNGSGATEN 11

TELEFON: 20 82 26

Ny LP
fra
TRAMTEATREJ

**B-BYLIVET
GÅR SIN GANG...**

humanist 7
MORAL UTEN RELIGION?
Fløistad. Ofstad. Østerberg. Tranøy. Stigen.
SUNDBY - LASCH. Narsissisme.
Tema: Moral eller moralisme?

Jeg bestiller: Abonnement f.o.m. nr. 7 (kr. 120.-)
 Eks. av nr. 7 (kr. 35.-)

Navn:

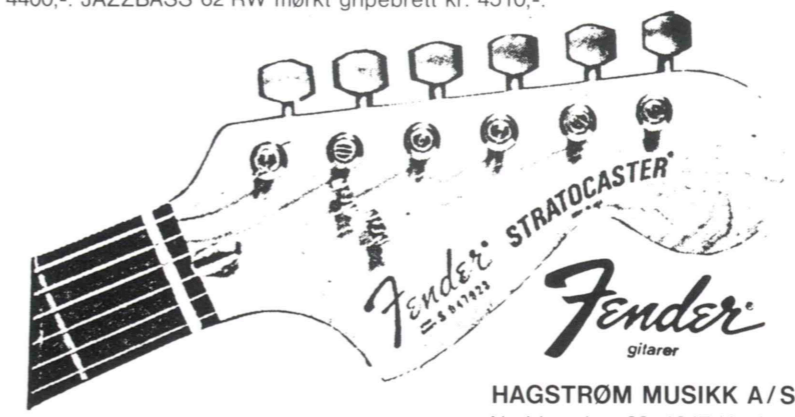
Adresse:

Postnr./sted:

Sendes til: HUMANIST, Boks 6789 St.Olavs pl., Oslo 1.
Send ingen penger nå. Vi sender regning. Også i Narvesen!

SQUIER VINTAGE GUITARS, made by Fender Japan Ltd.

STRATOCASTER 57 MN lyst gripebrett kr. 4510,-. STRATOCASTER 62 RW
mørkt gripebrett kr. 4510,-. TELECASTER 52 MN lyst gripebrett kr. 4180,-. PREC.
BASS 57 MN lyst gripebrett kr. 4400,-. PREC. BASS 62 RW mørkt gripebrett kr.
4400,-. JAZZBASS 62 RW mørkt gripebrett kr. 4510,-.

HAGSTRØM MUSIKK A/S
Nadderudvn. 63, 1347 Hosle
Telefon (02) 24 80 90

DAG OG TID

Det går alltid eit sidespor . . .

Det er lenge sidan Dag og Tid spora av i norsk presse. Feite
typar, varmt blod og kalde kjendisar er ikkje vår stil.
Utviklinga på Dei Små Antillane, derimot . . .

Eg tingar DT 1/1 år 220,-. 1/2 år 115,-.

DAG OG TID
Kr. Augustgt. 14
Oslo 1

Navn:

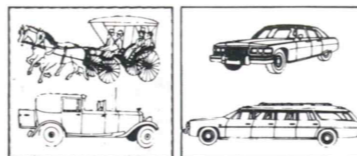
Adresse:

CAR RENTAL NORWAY

PERSONBILER - BMW - FORD - OPEL
MAZDA - MERCEDES
OG ANDRE POPULÆRE MERKER
SMÅBUSSENER - 8-20 seter
VAREBILER LASTEBILER

LIMOUSINE SERVICE

Spesielt for bryllup:
Landauer m/ kusk eller
Rolls Royce veteranbil.

Elegante limousiner
Business representasjons-
biler m/ mobiltelefon.

BUSS CHARTER

Moderne turistbuser, og lang-
turvogner med air-condition
for turer i inn- og utland.

Med våre nye 16 m³ kasse-
vogner som rommer hele
flyttelasset. Se våre rimelige
returpriser/returgebyr på
enveis leie.
Week-end tilbud:
Fri km på kassevogner.

WINNERBAGG

mobilt hjem fullt
utstyrt for 6 personer.

Til feriebruk
til forretningsformål

60 27 70

Telefonvarer orienterer
om service utover
vanlig kontortid.

60 00 00

Nordmenn flest . . .

Nordmenn flest har ingen religiøs overbevisning, og flere hundre tusen vet med seg selv at de ikke har noen kristen tro. Disse mener likevel at de står for «noe» — at vi bør opptre skikkelig mot hverandre, at medmenneskelighet og omtanke for andre er gode idealer, at våre barn bør oppdras til ærlighet og selvstendighet, osv.

Slike livsholdninger samsvarer med det human-etiske livssyn. Medlemmer av Human-Etisk Forbund får overført sin del av «kirkeskatten» til forbundet. Det offentlige tilskudd gis for alle over 15 år.

Human-Etisk Forbund

Huitfeldtsgt. 25, Oslo 2. Tlf. 44 34 09

Til Human-Etisk Forbund, Postboks 2480, Solli, Oslo 2

Jeg ønsker: å bli medlem av Human-Etisk Forbund
 nærmere opplysninger om Forbundet.
 skjema for utmelding av Statskirken.

Navn:

Adresse: Postnr./sted:

FOLKEOPPLYSNING - FOLKEKULTUR

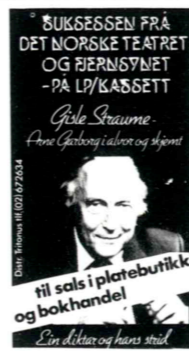
NOREGS MÅLLAG

(02) 33 61 35 - 33 67 42

Styrk nynorsken og dialektane!
Stø målarbeidet!
Kjøp den nye songboka vår:

- Syng Meir-

- Folkeviser - Stev - Rock - Kamp-
sanger - Målviser

Plateselskapet På Norsk kan og tilby ein kassett med radarparet frå Sunnhordland, Ingvar Moe og Stanley Jacobsen. «Kattaliv og anna Sædløysa» er eit sprell levande opptak frå ein kveld på «huset». Begge desse produksjonane kan tingast rimeleg frå plateselskapet På Norsk.
(02) 20 30 02

NOREGS BOKLAG

Tlf. 20 30 02

TRENG DU GODE BØKER?

I lagerlistene våre finn du mye av det fineste som er skrive av nynorsk skjønn- og tradisjonslitteratur. Romanar, noveller, lyrikk og viser, barne- og ungdomsbøker, folkeskrifter, festskrift, essays, folkedans, musikk og song, og sjølvsaft, Teater/Drama - Skodespel - Faglitteratur.

NOREGS UNGDOMSLAG

Tlf. (02) 20 30 02

- 40000 medlemmar
- 750 lokallag
- 35 fylkeslag/distriktslag

Storst i amatørteater og norsk folkedans

NU-Butikken har:

- over 100 teatermanuskript for barn, ungdom og vaksne.
- teatersminke i ferdige sett og enkeltpreparat.
- katalogar og fagbøker for amatørteater.
- alt i plater, kassettar og fagbøker til norsk folkedans.

Be om prisliste frå NU-Butikken.

Det er over 50 frilynde folkehøgskolar med fagtilbod som passar alle.

Alder: Frå 17 år. Ingen søknadsfrist. Gode stipend- og lånevilkår.

Folkehøgskolen . . . er for alle

Informasjonskontoret for folkehøgskolen

(02) 41 66 75

- Kva vil dei nye internasjonale massemedia gjere med oss og samfunnet vårt?

- Vil du vere med og styrkje norsk kultur og språk i media?

- Bli medlem i Kringkastingsringen — ting lagsbladet vårt!

(Tlf. (02) 20 77 48 - 20 77 61)

TINGINGSSLIIPP:

Adressa til alle desse tiltaka: Christian Krohgs gt. 32 IV, Vaterland, OSLO 1

Eg/Vi vil gjerne ha:

Garborg-LP/Garborg-kassett frå plateselskapet På Norsk
 «Kattaliv og anna sædløysa» frå plateselskapet På Norsk
 Prisliste frå Noregs Boklag

Prisliste frå NU-butikken og opplysningar om Noregs Ungdomslag
 Opplysningar om Noregs Mållag
 Songboka «Syng Meir» frå Noregs Mållag
 Opplysningar om Kringkastingsringen.
 Opplysningar om Folkehøgskolen.

Namn:

Adresse: